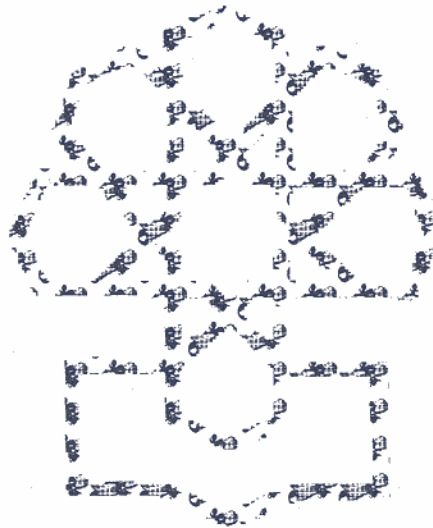

۱۲۶۸
۱۲۶۸

گزارش کارشناسی پیرامون

لایحه اصلاح ماده ۸ قانون خدمت وظیفه عمومی

معاونت پژوهشی
فروردین ۱۳۷۵

کار: دفتر بررسیهای حقوقی

کد گزارش: ۲۰۰۱۲۶۸

اصلاح ماده ۸ قانون خدمت وظیفه عمومی

عنوان لایحه

شماره ترتیب چاپ: ۱۷۶۷

شماره چاپ سابقه: —

شماره دفتر ثبت: ۵۶۱

تاریخ چاپ: ۱۳۷۴/۹/۲۸

کمیسیونهای ارجاعی: مسکن و شهرسازی و راه و
ترابری - امور دفاعی - شوراها و امور داخلی کشور

مشخصات لایحه

۱- مقدمه

الف - هدف از تقدیم لایحه

بر اساس ماده ۸ قانون خدمت و وظیفه عمومی اشخاص پذیرفته شده در آموزشگاه فنون هواپیمایی چنانچه داوطلب شغل معلمی خلبانی باشند به شرط سپردن تعهد خدمت و انجام ده سال خدمت، و اشخاصی که داوطلب شغل تکنسینی هواپیما هستند به شرط سپردن تعهد خدمت و انجام دوازده سال خدمت از انجام خدمت و وظیفه معافند.

ملاحظه می شود که ماده مزبور نسبت به پذیرفته شدگان در مجتمع آموزش عالی هواپیمایی کشوری شمول ندارد، لذا همانگونه که در مقدمه توجیهی لایحه حاضر بیان شده است، این لایحه به منظور اینکه پذیرفته شدگان مجتمع آموزش عالی هواپیمایی کشوری تحت الشمول ماده ۸ قانون خدمت و وظیفه عمومی قرار گیرند، و نیز با هدف ایجاد جاذبه برای پذیرش افراد با توانایی بالاتر در مجتمع مزبور، تقدیم شده است.

ب - سابقه قانونگذاری

- اساسنامه آموزشگاه عالی اختصاصی هواپیمایی کشوری مصوب هزار و هفدهمین جلسه شورای عالی فرهنگ مورخ ۱۳۴۰/۵/۸.
- ماده ۸ قانون خدمت و وظیفه عمومی، مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹.

ج - طرح موضوع

در قسمت اظهار نظر کارشناسی به سه موضوع زیر پرداخته می شود:

- ۱- اصلاح ماده ۸ قانون خدمت و وظیفه عمومی ضروری به نظر نمی رسد و دلایل معقولی که توجیه کننده این امر باشد ارائه نشده است.
- ۲- قسمت اخیر ماده ۸ پیشنهادی مبنی بر اینکه: «مشمولان مذکور پس از ایفای تعهد از انجام خدمت و وظیفه عمومی معاف خواهند بود» صحیح نمی باشد.
- ۳- در لایحه اصلاحی حاضر، تکلیف قانونی خدمت و وظیفه کسانی که به هر دلیل تعهد خود را به اتمام نمی رسانند (ارادی یا غیرارادی) مشخص نشده است.

۲- اظهار نظر کارشناسی

- ۱- اصلاح ماده ۸ قانون خدمت و وظیفه عمومی ضروری به نظر نمی رسد:
مطابق ماده ۸۷ آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی «لوائح قانونی» که از طرف دولت به مجلس پیشنهاد می شود باید دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد آن در مقدمه لایحه به طور روشن درج شود. بدیهی است که منظور از دلایل لزوم، دلایل معقول و موجه است و نیز اهدافی که نیل به آنها تصویب، تغییر و یا اصلاح قانونی را ضروری می نماید، به گونه ای که اگر آن اهداف برآورده نشود، در عمل مشکلات عدیده ای در جامعه لاینحل باقی می ماند و یا اینکه مشکلات جدیدی بروز می نماید.

با عنایت به این مقدمه مختصر درباره لایحه حاضر، لازم به ذکر است که دلایل معقول و موجهی که توجیه کننده تقدیم لایحه حاضر باشد، ارائه نشده است. در مقدمه لایحه در مقام توجیه تقدیم آن به دو نکته اشاره شده است: نخست اینکه ماده ۸ قانون خدمت وظیفه عمومی نسبت به پذیرفته شدگان مجتمع آموزش عالی هواپیمایی کشوری شمول ندارد، دوم اینکه معافیت پذیرفته شدگان مجتمع مزبور از انجام خدمت دوره ضرورت به واسطه سپردن تعهد خدمت به سازمان هواپیمایی کشوری موجب جاذبه بیشتر برای پذیرش و ورود افراد با داشتن توانایی علمی بالاتر به مجتمع مزبور خواهد شد. ولی این دو مطلب هیچ کدام موجه نیست؛ زیرا صرف اینکه ماده ۸ مزبور نسبت به پذیرفته شدگان مجتمع آموزش عالی هواپیمایی کشوری شمول ندارد، دلیل موجهی محسوب نمی شود و اصولاً در لایحه حاضر باید بیان می گردید که چرا پذیرفته شدگان مجتمع آموزش عالی هواپیمایی کشوری باید مشمول ماده ۸ قانون خدمت وظیفه عمومی باشند؟ در حالی که در مقدمه توجیهی به این دلایل اشاره نشده است و صرفاً اظهار شده که معافیت افراد مذکور موجب جذب افراد با توانایی بالاتر به مجتمع مزبور خواهد شد. آیا مجتمع با مشکل جذب نیرو مواجه است؟ این امر بعید به نظر می رسد؛ چرا که اولاً مجتمع یک واحد آموزش عالی است و به ضرس قاطع می توان گفت که هیچ مؤسسه یا واحد آموزش عالی (حتی آزاد) در سطح کشور با مشکل جذب دانشجو روبرو نیست، بلکه واقعیت این است که همیشه خیل عظیمی از داوطلبان از راه یافتن به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ناکام می شوند. ثانیاً با عنایت به این وضعیت چه ضرورتی به نظر می رسد که برای پذیرفته شدگان مجتمع آموزش عالی هواپیمایی کشوری مزیتی در نظر بگیریم که فاقد توجیه لازم باشد، و موجب نقض تساوی حقوقی افراد (به خصوص دانشجویان) گردد. ثالثاً توسعه و تسری این وضعیت به سایر سازمانها می تواند موجب تضعیف حضور شاغلان و وظیفه متخصص در مراکز نظامی و انتظامی گردد و لاجرم به کاهش قابلیت مراکز نظامی و انتظامی بینجامد. به هر حال چنانچه هیأت محترم دولت برای اصلاح ماده ۸ قانون خدمت وظیفه عمومی ضرورتی قائل است باید به طور مشخص دلایل ارائه شود.

بنابراین در کل به نظر می رسد که لایحه حاضر حائز شرایط ماده ۸۷ آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی نیست و در نتیجه ضرورتی برای اصلاح ماده ۸ قانون مزبور احساس نمی شود. اما قطع نظر از اینکه نیازی به اصلاح ماده ۸ وجود دارد یا خیر، در متن لایحه پیشنهادی ایرادهای دیگری نیز به نظر می رسد.

۲- عبارت «مشمولان مذکور پس از ایفای تعهد از انجام خدمت وظیفه عمومی معاف خواهند بود» ذیل ماده ۸ مناسب نیست.

بر اساس ماده ۴ قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۶۳/۷/۲۹ دوره خدمت وظیفه عمومی ۳۰ سال است که دو سال از آن، دوره ضرورت محسوب می شود و مجوزهای موجود، ناظر به اخذ تعهد خدمتی در قبال معافیت از خدمت دوره ضرورت است و نه معافیت از خدمت وظیفه عمومی به طور کامل. لذا در این مورد نمی توان از عنوان معافیت از خدمت وظیفه عمومی استفاده نمود. قراین موجود دیگری همچون قانون معافیت فارغ التحصیلان مراکز تربیت معلم از خدمت زیر پرچم مصوب ۵۸/۲/۲۷ و نیز مواد ۹ و ۱۴ قانون خدمت وظیفه عمومی مؤید این مطلب است. از این رو پیشنهاد می شود به جای عبارت مزبور، عبارت «از انجام خدمت دوره ضرورت معاف خواهند بود» جایگزین شود.

۳- تکلیف قانونی خدمت وظیفه کسانی که به هر دلیل (ارادی یا غیرارادی) تعهد خود را به اتمام نمی‌رسانند مشخص نشده است.

مطلب دیگری که به نظر می‌رسد لایحه حاضر به آن توجه ننموده است، وضعیت خدمت افرادی است که تعهدشان را به اتمام نمی‌رسانند. اکنون این سؤال وجود دارد که آیا این قبیل افراد پس از معرفی به اداره وظیفه عمومی بدون احتساب مدت تعهد انجام شده به خدمت اعزام می‌شوند و یا به نسبت تعهدی که انجام داده‌اند از خدمت دوره ضرورت آنها کاسته می‌شود؟

ملاحظه می‌شود که ضروری است در لایحه حاضر در خصوص این وضعیت نیز تعیین تکلیف شود، زیرا در غیر این صورت علاوه بر بروز مشکلات اجرایی برای اداره وظیفه عمومی تضییع احتمالی حقوق افراد را نیز در پی خواهد داشت. بر این اساس پیشنهاد می‌شود طی تبصره‌ای که به این ماده اصلاحی الحاق می‌شود پیش‌بینی شود که چنانچه افراد متعهد به علل غیرارادی نتوانند تعهد خویش را به اتمام رسانند به نسبت زمانی که انجام وظیفه کرده‌اند از خدمت دوره ضرورت آنها کاسته می‌گردد و چنانچه در این خصوص مرتکب تقصیر شده باشند و به طور ارادی از انجام تعهد سر باز زده باشند، نصف مدت انجام وظیفه آنان احتساب می‌شود.

پیشنهاد

۱- با عنایت به مطالب بیان شده، در وهله نخست به نظر می‌رسد که نیازی به اصلاح ماده ۸ قانون خدمت وظیفه عمومی وجود ندارد، زیرا همانگونه که پیش از این گفته شد توجیه قابل قبولی در این باره ذکر نشده است.

۲- چنانچه مجلس محترم شورای اسلامی بر این نظر است که لایحه حاضر را به تصویب برساند لازم است موارد ذیل در متن لایحه اصلاح شود:

● عبارت «... از انجام خدمت وظیفه عمومی معاف خواهند بود.» ذیل ماده ۸ پیشنهادی حاضر به عبارت «... از انجام خدمت دوره ضرورت معاف خواهند بود.» اصلاح شود.

● تبصره‌ای به شرح زیر به ماده مزبور الحاق گردد:

«چنانچه افراد مشمول این ماده بنا به تشخیص سازمان به علل غیرارادی از اتمام تعهد معذور گردند به نسبت زمانی که انجام وظیفه کرده‌اند از مدت خدمت دوره ضرورت آنها کاسته می‌شود، لکن چنانچه علت معذورت ناشی از تقصیر یا اعمال ارادی آنها باشد نصف مدت انجام وظیفه آنان، جز خدمت ضرورت محسوب می‌گردد.»